

I. Източната долменова група¹⁾ е разпръсната по склоновете на бившия пограничен гребенъ и по рътовете, които се отцепватъ отъ този гребенъ въ с.-и. направление (Пам. 15—16).

На пограничния гребенъ се намиратъ долмени на ю.-з. отъ с. Крумово около в. Балабанъ-ташъ (Бонч. 666—7), на западъ отъ селото Крумово²⁾ и на билото на Сакара, на западъ отъ „римското кале“ (Новоселско).

На рѣта, който се спуска отъ Яничарската могила въ пограничния гребенъ къмъ с. Вакъвъ има долмени около мѣстността Манда-гьолъ (Бонч. 677—8) и единъ въ м. Мѣсичината (Бонч. 669).

На рѣта, който се спуска отъ в. Балабанъ-ташъ къмъ в. Кокошница има долмени въ мѣстн. Бешикъ-ташъ (Пам. 15; Бонч. 665—6)

На рѣта, който се отдѣля отъ в. Кара-бурунъ въ Каваклийския рѣтъ къмъ стока на р. Здравешница въ р. Казъмъ-дере (Вакъвска р.) сж разпръснати долмени (Бонч. 668—9; Пам. 15), отъ които е запазенъ долменътъ „Вратата“ (Бонч. 668).

На Каваклийския рѣтъ (Пам. 16) има долмени по склона на в. Кара-бурунъ (Бонч. 669) и в. Гума (Бонч. 670) и между с. Козлуджа и гр. Кавакли (Бонч. 669).

Най-източната долменова група въ Сакаръ-планина е въ мѣстността „Айвалкъ“ до погранич. село Константиново (Татаръ-къой) (Пам. 15; Бонч. 664—5), на самостоятелния рѣтъ, край р. Тунджа, между устието на р. Фурна-дере и Фикелска рѣка. По сведение има долмени и по южната частъ на този рѣтъ въ бившата турска територия, на северъ отъ развалинитъ на старата крепостъ до с. Фикель.

II. Северната долменова група е разпръсната по горнитъ течения на р. Явузъ-дере и Дуанъ-дере и притоцитъ имъ. За по добъръ прегледъ ще раздѣлимъ тази група съ Гердемския рѣтъ на два района: източенъ и западенъ (Пам. 16).

A. Източниятъ районъ принадлежи почти напълно къмъ порѣчието на р. Явузъ-дере. На бившия пограниченъ рѣтъ и близкитъ му склонове (Пам. 19) се намиратъ долмени въ мѣстноститъ Мънгаритъ и Дюлгеритъ (Бонч. 679—680).

¹⁾ За по кжсо ще белѣжимъ:

Пам. = Шкорпилови, Паметници изъ Българско. Дѣлъ I. Тракия. = Сакаръ-планина и околността и“ София 1888 г.

Бонч. = Д-ръ Г. Бончевъ, Мегалитни паметници въ Сакаръ-планина. (Сборникъ на Мин. на Просв. XVIII р. 659—704, 1901 г.).

Мог; = X. К. Шкорпилъ, Могили, Пловдивъ, 1898 г.

²⁾ Долменътъ прави впечатление на могила; входътъ е отъ ю.-з. Източната странична плоча е 2.5 м. дълга на края сѣчена, за да се закрепи по-добре до съседната ѝ плоча (на дълб. 0.2 м.), отъ гнайсъ съ много малки гранати; западната странична плоча е отъ чернослуденъ гнайсъ; отъ напрѣчната плоча съ входа е запазена само частъ; предната камара е 1.7 м. дълбока. Оградата крѣгла съ диам 8,5 м. Насипътъ, глина съ парчета кремъкъ и гнайсъ, запазенъ до 0.7 м. Надъ долмена стърчатъ две плочи и грамада отъ камъна. Въ долмена се подслонявалъ караулъ въ турско-българската война.